

Своборний майдан

3 (129) травень-червень 2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «ГЛУХІВ»

Ольга ЛЯШКО

Головна зберігачка фондів
Національного заповідника
«Глухів»ІСТОРІЯ, ЯКУ ВАРТО ЗНАТИ:
ГЕТЬМАН ДЕМ'ЯН ІГНАТОВИЧ

2025 рік ознаменований визначною історичною датою – 395-річчям від дня народження Дем'яна Многогрішного (справжнє прізвище – Ігнатович, Гнатович), одного з перших гетьманів Лівобережної України. Його обрання на Генеральній раді у Глухові стало важливою віхою в історії українського козацтва та спробою встановити політичну рівновагу після бурхливих подій Руїни. Правління Д. Ігнатовича означено прагненням до стабільності та збереження української автономії в часи політичної турбулентності. Сьогодні ми знову звертаємось до постаті цього державного діяча, щоби краще зрозуміти витоки нашої незалежності та силу духу народу, який він уособлював.

Після смерті Богдана Хмельницького Україна опинилася в стані глибокої нестабільності. Почався період, який увійшов в історію як «Доба Руїни» – двадцять років постійних внутрішніх

чвар, зрад, втручань сусідніх держав та боротьби за гетьманську булаву. Серед гетьманів тієї буремної епохи особливе місце посів Дем'ян Ігнатович – виходець із народу, який усе своє життя провів у боротьбі: спочатку зі зброєю в руках на полі бою, а згодом – у сфері дипломатії.

У грудні 1668 року Д. Ігнатовича було обрано українським гетьманом на старшинській раді у м. Новгороді-Сіверському, хоча Московія не поспішала з таким визнанням, офіційно затвердивши його політичний статус лише в березні 1669 року. Саме

Дем'ян Ігнатович – гетьман
Лівобережної України 1668–1672 рр.

Фрагмент «Глухівських статтей» (договору) про регулювання відносин між Україною та Московською державою, встановлених при обранні гетьманом Дем'яна Ігнатовича 16 березня 1669 р.

тоді Ігнатович підписав так звані «Глухівські статті» – важливий міждержавний договір, що забезпечив Лівобережній Україні судову автономію, право на збирання податків і обмежену присутність московських військ. Це стало значним досягненням у порівнянні з принизливими умовами попередніх угод.

Проте згодом гетьман залишився самотнім у своїй боротьбі. Старшина йому не довіряла, Запорізька Січ ставилася з підозрою, а простий люд – із розчаруванням. Московія ж свою підтримку лише імітувала.

Коли становище стало критичним, Ігнатович почав діяти рішуче: приборкував непокірні полки, конфісковував майно змовників, намагався стабілізувати ситуацію. Але було вже пізно. У березні 1672 року його заарештували власні полковники за мовчазної згоди Москви й відправили до Сибіру. Це лише підкреслює, наскільки нестабільною була влада гетьмана в той період.

На нашу думку, навіть незважаючи на короткий термін правління Дем'яна Ігнатовича, його епоха залишилася прикладом того, як Україна в умовах кризи знаходила здатність боротися за самостійність і справедливість. Його зусилля щодо збереження політичної автономії та протистояння зовнішньому впливу відображають стійкість українського народу й непохитне прагнення до свободи, що не втрачає своєї актуальності й сьогодні.

До історії Глухова першої половини XVIII ст.

о. Юрій МИЩИК

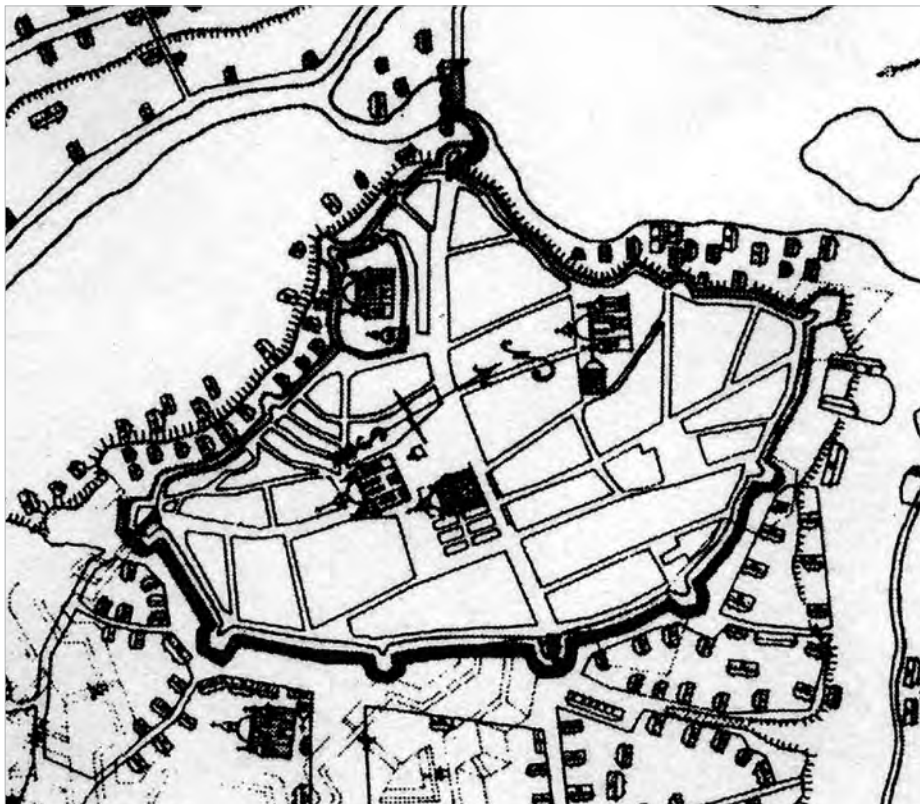
Доктор історичних наук,
професор
м. Київ

Під час роботи в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського в Києві (далі – ІР НБУВ) по підготовці другого тому документації київських митрополитів XVIII ст. нашу увагу привернув товстелезний фоліант (майже 1000 аркушів, списаних з обох боків). У ньому містилися тогочасні копії документів стосовно Православної Церкви 30-х років XVIII ст.: укази цариці Анни Іоанівни, синоду, київського митрополита св. Рафаїла Заборовського, розпорядження київської консисторії.

У той час Російська імперія посилила наступ на Гетьманщину, на Православну Церкву України, і це можна побачити у документах згаданого збірника. Київська митрополія, територія якої значно зменшилася і стала однією з рядових єпархій імперії, була позбавлена всупереч умовленого у 1685 р. статусу (при неканонічному підпорядкуванні Київської митрополії Московському патріархату, бо до 1685 р. вона перебувала під омофором Вселенського патріарха). Київська митрополія стає все менш самостійною, змушена виконувати волю Петербурга й Москви.

Більшість універсалів (указів) збірника стосуються святкування днів народження, одруження, коронації, смерті царів та імператорів і членів їхніх родин, «вікторій» царської армії, подій у віддалених регіонах імперії (Урал, Сибір) тощо. Куди менше місця займали укази щодо українських і чисто церковних справ. Так, 21 (10) грудня 1739 р. митрополит Рафаїл видав указ, традиційно звернений до архимандритів, ігуменів, протопопів Київської митрополії, в т. ч. до глухівського ігумена Никифора і глухівського протопопа Олексія Галяховського. Посилаючись на укази 1724 р. Петра I і 1726 р. Катерини I, митрополит вимагав під загрозою штрафу щорічно у січні подавати відомості «о родившихся, браком сочетавшихся и умерших обоего пола людей, с означением літ умерших

Глухівські церкви на плані міста 1724 р.

мужеска полу» згідно «форми». Це було викликано тим, що на місцях не завжди притримувалися відповідної інструкції («форми»). Так, наприклад, подавалися відомості, «безпутно сочинение», не по кожній парафії, а в цілому по протопопії; померлих жінок записували як чоловіків (гоголівський Собакевич, який підсунув Чичикову Єлизавету Воробей як чоловіка, не був першовідкривачем цієї хитрої операції, щоправда з корисних мотивів).

Для прикладу Рафаїл Заборовський наводив «Екстракт Киевския епархії города Глухова соборния церкви Живоначалния Троиці протопопа Алексія Галяховского», в котрому у відповідності до затверджені форми містилися дані по парафії Галяховського в слободі Жолдаки: «сколко, гдѣ в відомствѣ его 1739 года всякаго чина людей браком сочеталос и померло и в каковы літа, значит ниже сего по приходно». Треба відзначити, що сучасне село Жолдаки знаходиться в Конотопському районі, але в документі явно говориться про слобідку під Глуховим. Там же знаходилася і Троїцька церква, яка видно не збереглася до нашого часу.

Про особу о. Олексія Галяховського знаємо небагато. Він належав до відомого глухівського роду, який дав як мінімум шістьох вихованців Києво-Могилянської академії (КДА). З цього роду вийшли священники, монахи, навіть архимандрити і професори КДА, художники, поети, канцеляристи Генеральної військової канцелярії Гетьманщини. Сам о. Олексій став глухівським протопопом, працював також і в Кодифікаційній комісії, яка, виконуючи наказ гетьмана Данила Апостола, складала у 1728–1734 рр. звіт законів («Права, по которым судится малороссийский народ»).

Отже, згідно з «Екстрактом» в парафії о. Олексія у 1739 р. народилося 12 душ (7 хлопчиків і 5 дівчаток), одна пара вінчалася, а померло 4 душі (2 чоловіки, 2 жінки). Останні мали відповідно 40, 50 60 і 70 років (вік, очевидно, вказувався приблизно). Інформації небагато, але й вона проливає трохи світла на історію гетьманської столиці – Глухова. Сподіваємось, що подальші пошуки принесуть нові знахідки з минулого славного міста.

Анжела ПЕЧЕНА

Наукова співробітниця
Національного заповідника
«Глухів»

ПАМ'ЯТЬ ПРО МИКОЛУ МАРКЕВИЧА З ДУНАЙЦЯ

Цьогоріч 21 червня збігає 165 років від дня смерті Миколи Андрійовича Маркевича – українського історика, поета, етнографа, фольклориста, архівіста, мистецтвознавця. Його 56-річний життєвий шлях, увінчаний значними науковими здобутками, насичений цікавими знайомствами й контактами, завершився 1860 року на Прилуччині, у родовому маєтку с. Турівки.

По собі Микола Маркевич залишив чималу творчу спадщину і добрі спогади сучасників.

Народився М. А. Маркевич 7 лютого 1804 року в с. Дунаєць на Глухівщині в родині поміщика. Початкову освіту спочатку здобував удома, далі – у пансіоні Павла Білецького-Носенка, продовжував навчання у Петербурзі. З раннього віку мав неабияку схильність до віршування і наполегливо розвивав свій поетичний талант. У тринадцятирічному віці опублікував свій перший вірш у журналі «Невський зритель».

Наслідуючи традиції юнацтва свого часу, 1821 року Микола вступив на військову службу. Однак за наполегливим бажанням батька невдовзі змінив військову кар'єру на розмірене світське життя у великому колі рідних, друзів і творчих однодумців. Серед свого ото-

чення він вирізнявся приємним характером, шляхетністю, гостинністю, добротою, добрим гумором.

У 1830 році Микола Маркевич одружився з Уляною Ракович – донькою прилуцького поміщика, оселився у родинній садибі в Турівці. Попри сімейні та господарські справи, Маркевич активно займався науковою діяльністю з народознавства, етнографії, історії, упорядковував унікальний історичний архів, перекладав з німецької поезію Шиллера. Багатогранну особистість М. Маркевича цікавило й музичне мистецтво: «В його чуттєвій талановитій натурі поезія і музика зжились так дружно, як в українській народній пісні: цим двом музам він залишався вірним до останньої хвилини», – згадував його сучасник М. Макаров.

У своєму маєтку М. Маркевич власноруч виплекав чудовий сад. Його захоплювали різні рослини: квіти, дерева, декоративні чагарники. Теплими літніми ранками, викурюючи улюблену козацьку люльку, він залюбки доглядав квіткові ділянки. По смерті батька історик з особливою ретельністю опікувався родинним гніздом, яке згодом стало не лише оазою гостинності для відомих митців і літераторів, а й справжнім культурним осередком Лівобережжя.

М. А. Маркевич (1804–1860 рр.)

Сам господар маєтку був особисто знайомий і підтримував тісні зв'язки з Миколою Гоголем, Євгеном Гребінкою, Іваном Котляревським, Михайлом Максимовичем, Тарасом Шевченком.

Його любили й поважали не лише друзі, а й місцеві селяни. До нього часто звертались у справах, за порадою або з простою розмовою. Спілку- ➞

Будинок Маркевичів в с. Турівці Прилуцького повіту. Близько 1910 р. Фоторепродукція В. І. Маслова (1933 р.) з колекції світлин В. І. Маркевич

← вався Маркевич українською мовою.

Дуже часто у Турівці, особливо влітку, збиралось велике товариство. Алеї саду наповнювались веселощами, розмовами, доброзичливими жартами. «Ці прогулянки завжди будуть пам'ятні тим, хто був їх учасником: скільки розумних зауважень, дотепів і задоволення виносилось з цих прогулянок. Бува, що до світанку і соловей стихне, а в густій алеї все ще лунає живий гомін і веселий сміх».

Роль Миколи Маркевича в українській науці як першого професійного історика і його науковий доробок розлого висвітлювались у першому випуску газети «Соборний майдан» за 2024 р. Ми ж сьогодні згадаємо про його дунаецьке коріння.

Дослідженню історії роду Маркевичів та увіковічненню його пам'яті у рідному селі велику частину свого життя присвятив місцевий учитель Віталій Єгорович Василько. У пошуках потрібної інформації ним досліджено історичні фонди Дунаецької сільської та Глухівської

Пам'ятник М. А. Маркевичу в с. Дунаєць

публічної бібліотек, а також книгозбірні Глухівського НПУ ім. О. Довженка. Пан Віталій, опрацювавши тисячі сторінок книг і статей з літературних джерел та електронних ресурсів, і нині продовжує цим займатись.

Особиста ініціатива, наполеглива праця сільського педагога стала ключовим внеском у велику справу – встановлення пам'ятника Миколі Маркевичу на його малій батьківщині. Відкриття пам'ятника відбулось під час святкування дня села у 2018 році. Цю почесну місію виконали представники молодого покоління дунайчан – Наталія Скоропад і Євген Старченко.

Відтоді в центрі Дунайця біля входу до будівлі сільської школи височіє гранітна стела авторства Геннадія Матюхіна. На ній відтворено портрет Миколи Маркевича і вірш-присвяту Т. Шевченка «Бандуристе, орле сизий». Вирізьблені зображення бандури, книги і козацької шаблі символізують цінності української інтелектуальної еліти XIX ст., представником якої був М. А. Маркевич.

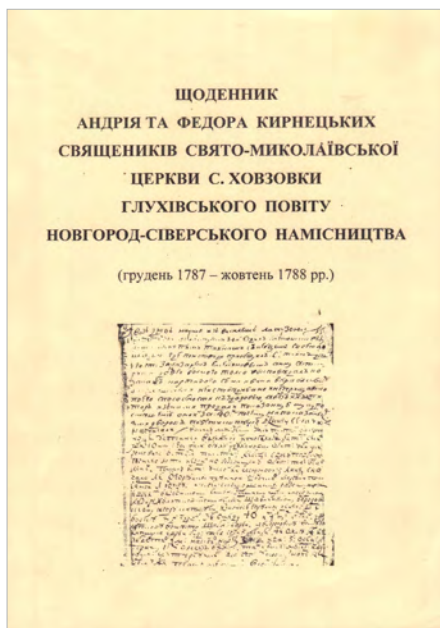
Наукове видання з історії Глухівщини

Юлія
ШИШКІНА

Наукова співробітниця
Національного заповідника
«Глухів»

У 2006 р. у видавництві «Сіверянська думка» (м. Чернігів) побачило світ наукове видання «Щоденник Андрія та Федора Кирнецьких, священників Свято-Миколаївської церкви с. Ховзовки Глухівського повіту Новгород-Сіверського намісництва» (грудень 1787 – жовтень 1788 рр.), упорядником якого і автором вступної статті є історик Ігор Ситий. Унікальна пам'ятка української рукописної спадщини була виявлена у фондах Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського. У вступній статті до видання Ігор Ситий наводить слова В. Модзалевського щодо обґрунтування необхідності публікації історичних джерел «характера частного»: «они являются замечательно интересными материалами для характеристики времени, раскрывая перед читателем мельчайшие подробности

Обкладинка наукового видання

тогдашнего внутреннего быта... Политическая история Малороссии... достаточно разработана, официальных документов, относящихся к истории края,

тоже опубликовано немало, но бумаг характера частого... появлялось весьма мало. ...А между тем именно в частной переписке прошлая жизнь, их взгляды, обычаи, слабости рисуются перед нами ярче всего и, главное, правдивее».

Упорядник «Щоденника» через публікацію знайденого рукопису дає можливість широкому колу читачів познайомитись з побутом та звичаями парафіяльного духовенства, пересічних українців, які жили на теренах Глухівського повіту у другій половині XVIII ст. На сторінках видання ми знаходимо рядки, присвячені видатному суспільному та релігійному діячу, ідеологу Коліївщини Мельхиседеку Значко-Яворському, першим спробам культивування в Україні картоплі, описам таких визначних подій у житті кожної людини, як народження дитини, шлюб, смерть і пов'язаних з ними церковних та народних обрядів тощо.

Один з примірників «Щоденника» знаходиться у бібліотечному фонді Національного заповідника «Глухів» і доступний кожному, хто вивчає історію свого народу.

Криза опіки: дитячий притулок Терещенків

Людмила АРТЕМОВА

Завідувачка науково-дослідного відділу Національного заповідника «Глухів»

Історія благодійності родини Терещенків у місті Глухові – яскравий приклад того, як приватна ініціатива може стати каталізатором соціальних і культурних змін. У другій половині XIX – на початку XX ст. підприємницька діяльність та меценатство цієї родини стали запорукою не лише економічного прогресу, а й створення простору для виховання, освіти, соціальної інтеграції, професійного зростання та культурного збагачення місцевої громади.

Перший крок Терещенків на треку гуманізму і благодійності у Глухові – заснування у 1871 р. дитячого притулку (нині Глухівська ЗОШ № 3). На цей проєкт засновник цукрової династії – Артемій Терещенко – пожертвував кам'яний триповерховий будинок з садом та надвірними спорудами. Будинок коштував 50 000 руб. і «був збудований як житло для одного з братів Терещенків з деякого роду розкішню»: з мармуровими сходами в інтер'єрі будівлі та атлантами при виході. Нікола Артемійович Терещенко віддав у нерухому власність притулку «одноповерховий флігель вартістю 15 000 руб., що розташовувався поруч і був пристосований для лазні і пральні».

Дитячий притулок у місті Глухові розпочав свою діяльність у 1872 р. Згідно установчого документа-статуту, його вихованці – діти вразливих верств населення віком від 6 до 12 років – отримували у закладі початкову освіту. Кількість підопічних – 20 хлопчиків і 10 дівчат. Проте впродовж функціонування чисельність дітей в установі була значно більшою (у 1872 р. – 39 осіб; у 1913 р. у притулку Терещенка для дітей і сиріт перебувало 73 хлопчики і 13 дівчат – усього 86 душ).

Комітет дитячого притулку, до складу якого входили представники родини Терещенків та інші шановані особи, сприяв організації побуту та дозволяв вихованців. Окрім навчання, діти займалися музикою, рукоділлям, співали у церковному хорі. Для хлопців було передбачено навчання в місцевій прогімназії, ремісничому училищі або (з 1891 р.) у Глухівському міському

Дитячий притулок Терещенків у Глухові. Початок XX ст.

трикласному училищі Ф. Терещенка, що дозволяло їм отримати професійну освіту і підготуватися до дорослого життя в умовах тогочасної економіки.

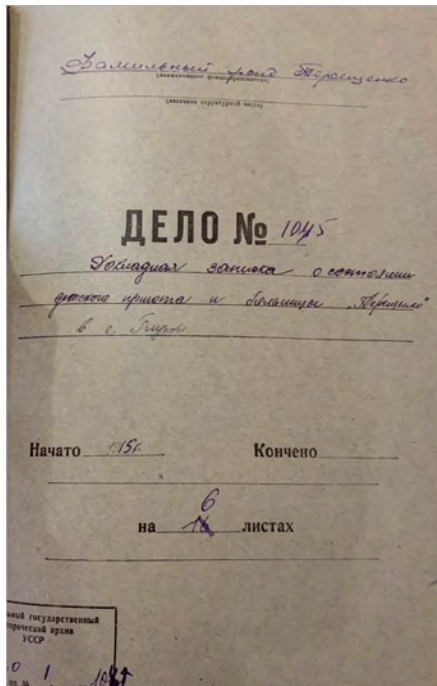
Фінансування притулку здійснювалося за кошти, надані родинною Терещенків, зокрема через щорічні відсотки від недоторканого капіталу з банківських білетів, диверсифікованих джерел пожертвувань і навіть шляхом залучення власних додаткових грошових ресурсів

від господарської та комерційної діяльності притулку. Бюджет закладу витрачали на поточні ремонти, утримання персоналу, на забезпечення вихованців їжею, одягом, навчальними матеріалами та медичне обслуговування.

На жаль, за роки свого існування дитячий притулок поступово накопив ряд системних проблем, які в умовах соціально-економічних, політичних зрушень і під впливом Першої світової війни розв'язувалися неефективно.

У нещодавно віднайденому у Центральному державному історичному архіві України, м. Київ (ф. 830, спрв. 1045) у документі «Доповідна записка щодо стану дитячого притулку Терещенка у Глухові від 28 червня 1915 року» реально проглядається криза опіки благодійної ініціативи Терещенків. Численні проблеми функціонування, матеріального забезпечення притулку та відповідності умов санітарним, гуманітарним і освітнім завданням, на нашу думку, були свідченням поступового занепаду закладу.

Через 44 роки від дня заснування у дитячому притулку Терещенка «за 1914–1915 навчальні роки не здійснювалися виплати вчителям, які були запрошені на роботу замість тих, які пішли на війну». Аналіз внутрішньої документації засвідчує, що, хоча касові книги велися акуратно, платежі за надані притулку послуги та матеріали здійснювалися із затримкою у кілька місяців. При цьому штат закладу був досить численним і включав як адміністративний, так і допоміжний персонал: ➡

Титульна сторінка архівної справи № 1045, ф. 830, ЦДІАК у м. Києві

← від попечителя, наглядачів, письмоводителя до економки, буфетниці, покоївки, кухарок, прачок та двірника. Усього – 26 осіб на 34 вихованця (26 хлопчиків та 8 дівчаток).

У «Доповідній записці» зустрічається чимало детально описаних тривожних фактів щодо матеріально-технічного стану дитячого притулку Терещенка у Глухові: іржаві дахи будівель, прогнилі балки, запліснявілі стіни, пошкоджені аварійні вікна, забруднені кімнати, діри в підлозі, які погризли щури, поширення смороду у приміщеннях від вигрібних ям.

На основі ретельного візуального огляду стану будівель і приміщень, умов проживання вихованців, інспектор зазначає: «На головній споруді ззовні у декількох місцях пошкоджене тинькування і в деяких місцях від верхнього карниза під дахом відпала цегла. Металевий дах іржавий у 4-х місцях, на ньому утворилися дірки і протікання. Проржавіли також підвіконня та стічні труби. Віконні рами старі, прогнилі, розхитані і тому їх небезпечно відчиняти. Віконні рами потребують ремонту, а окремі варто замінити на нові. У балконі над головним входом прогнили дерев'яні балки, з отворів балок вивалилися цеглини. У фігури на головному вході відпала голова, рука і пояс». Для реставраційних робіт фігури атланта на фасаді інспектор

рекомендує знайти ліпника саме у Глухові. Далі він констатує: «Будівля пральні і лазні кам'яна, вкрита залізом. Стіни всередині сирі, а у лазні стіна вкрита зеленою цвілью. Дах протікає, бо старий і проржавілий, балки прогнили».

Щодо інтер'єру головної будівлі, то тут «на першому поверсі вестибюль із мармуровими сходами чистий і у гарному стані. Чистою є й дитяча їдальня». Дві класні кімнати на момент написання звіту ремонтуються (здійснюється побілка стелі і фарбування панелей олійною фарбою). Проводиться поточний ремонт також і у гардеробній (побілка стелі і стін). Але «кімната швейцара брудна, необхідне фарбування стін та підлоги. У такому ж занедбаному стані кімната наглядача і вітальня, а у гардеробній у підлозі багато дір, прогризених щурами».

Далі йде опис технічного стану підсобних приміщень: «Клозет зацементований на трьох осіб на верхньому і на нижньому поверхах зі спільною вигрібною ямою, що поширює сморід на всі приміщення обох поверхів» та волає про потребу негайного втручання. Велика зала на другому поверсі «приспосована під лазарет на 20 ліжок, де перебуває 12 поранених солдатів»; «приміщення для дівчаток (класна кімната, спальня, їдальня) та кімната для вчительки рукоділля усі вони чисті».

У підвальному поверсі дитячого притулку є кухня. Вона «дуже брудна із стінами, вкритими кіптявою. Дерев'яні сходи, які ведуть до кухні у підвальный поверх, витерті і поламані. Ходити цими сходами із їжею і самоваром до їдальні дуже незручно».

«Комору для продуктів, речей і білизни утримують у чистоті. Сало, борошно, крупу та ін. заготовляють у невеликій кількості, але свіже і хорошої якості. Близьку для дітей і поранених солдатів миють добре і зберігають в окремих шафах у порядку».

Отже, попри те, що загалом дитячий притулок зберігав свою структуру, оцінка атмосфери та загального стану будівель у ньому через майже пів століття від дня відкриття свідчили про брак системного управління і належного нагляду.

Незважаючи на кризу, яку заклад переживав в умовах соціально-політичних трансформацій і напередодні революційних змін 1917 р., спадщина родини Терещенків у Глухові залишається надзвичайно вагомим. Історія дитячого притулку – це не лише розповідь про благодійність, а й урок про необхідність сталого управління соціальними ініціативами, адже ніщо не може функціонувати ефективно без належного контролю, постійного оновлення ресурсів і чутливості до суспільних зрушень.

Надія МІРОШНИЧЕНКО

Вчена секретарка
Національного заповідника
«Глухів»

Якими ж були справжні цінності родини Терещенків?

У № 4 за 2018 рік та № 3 за 2021 рік «Соборного майдану» було розглянуто відповідно процес підготовки до урочистого відкриття пам'ятника Миколі Терещенку у Глухові та розробку проекту для нього. Ця стаття доповнює вже опубліковані матеріали, а також дає альтернативну характеристику діяльності представників династії Терещенків.

20 серпня 1909 р., тобто за декілька днів до урочистого відкриття пам'ятника Н. Терещенку у Глухові, в газеті «Рада» вийшла публікація про майбутні святкові заходи з цього приводу. Допис, що поданий нижче мовою оригіналу, відрізняється своїм критичним настроєм від загальновідомих нарацій про славетний Терещенківський рід.

«На днях Глухів має прикраситись новим монументом (бо вже один є: статуя «малоросійського генерал-губернатора» Румянцева, що стоїть на бульварі): «вдячні глухівчане» становлять пам'ятник сахарному королеві Миколі Терещенкові. Як відомо, основатель сучасної фірми «братів Терещенків» родився під Глуховом і з Глухова почав свою кар'єру, торгуючи спочатку сірниками, далі борошном, і розжився головним чином у кримську війну, коли він приставляв для війська сухарі. Зробившись мільйонером і скучивши в своїх руках колосальні земельні багатства на Україні і силу сахароварень, Терещенко не забував рідного Глухова і робив усякі добродійства, за котрі діставав чини і ордени. Збудував гімназію, приют для дітей, больницу,

церкву, ремісничу школу, то-що. От за це то глухівчане й становлять йому монумента, сподіваючись од наслідників Терещенка ще нових «великих і багатих милостей». Місто асигнувало 10.000 карбованців, комітет (на чолі його стоїть міський голова д. Малченко, родич Терещенків) роздобув десь ще 20.000 і от монумент уже й готовий. Зробив його скульптор Андреев, той самий, що робив монумент Гоголеві у Москві. Монумент виявляє сидячу фігуру на гранітному п'єдесталі. Поставлено його в садочку між Спаською та Анастасієвською церквами. 23 цього августа має бути урочисте відкриття монументу. Город робить почесний обід на 250 персон, який коштуватиме по обрахунку коло 5.000 карбованців. Взагалі видатки чималі, особливо для

глухівської міської каси, яка має не більше й не менше як 170.000 боргу... Добре як наслідники розщедряться та подарують Глухову значну суму, а як ні? Дорого тоді обійдеться місту приємність мати монумент сахарному королеві!

Говорячи про заслуги Терещенка для міста Глухова, годиться згадати один факт, характерний для його фундаторської діяльності. Стояла у Глухові невеличка кам'яна церква – Анастасієвська, збудована гетьманом Ів. Скоропадським. Вона була гетьманською церквою і ховали в ній деякого з гетьманських фамілій. Будівля старосвітська, старого українського типу; гетьмани забезпечили її млином під Глуховом та слободою «Нова Гребля». Перестояла церква мало не двісті років. Та ось явилися нові «сильні люди» на Україні, дужі владою свого капіталу: Терещенко збудував коло старої нову пишну церкву під золоченими банями, на зразок Володимирського собору в Києві. Призначив її усипальницею для свого роду, і стала йому муляти очі стара гетьманська церковка; почав Терещенко

клопотати, щоб дозволено було її зруйнувати, щоб «не закривала перспективи». І таки свого добився: церкву зруйнувано, і вже на її місці пани Скоропадські (нащадки гетьмана) поставили капличку. Чи думали колись гетьмани, обдаровуючи свою церкву «на спомин душі» млинами й хуторами, що прийде колись на Україну нова сила, сила золотого тельця, перед котрою не встоїть влада їхнього «регіменту», не встоїть повага до історичної пам'ятки...».

Тож ця замітка демонструє неабияке прагнення Терещенків до особистої вигоди та політичного впливу. Вони не проявили шани до української національної спадщини, знищивши символічну гетьманську церкву-усипальницю, тим самим виказавши себе

Пам'ятник Ніколі Артемійовичу Терещенку у Глухові (1909 р.)

прибічниками політики Російської імперії.

Детальнішу інформацію про конфлікт Терещенків та Скоропадських щодо Анастасієвського храму можна знайти в статті О. Мірошніченка в № 5 «Соборного майдану» за 2018 р.

Емоції в кожному стібку і кадрі

Неля ПІНЧУК

Завідувачка відділу музейної та науково-фондової роботи Національного заповідника «Глухів»

Творчим та креативним виявився початок виставкового сезону 2025 року у Національному заповіднику «Глухів».

Так 25 лютого 2025 р. у день народження Лесі Українки, до Дня української жінки, Дня українки – свята, що символізує красу, силу та мудрість наших жінок», відбулося відкриття виставки мистецьких робіт Алли Тітової «Спогади мого натхнення».

Алла Тітова – берегиня свого роду, турботлива дружина, матуся, бабуся, талановита майстриня, творчість якої – це унікальне поєднання традиційного українського мистецтва та сучасних тенденцій.

Народилася пані Алла в Глухові. Тут вона провела свої дитячі та юнацькі роки. Після закінчення 8-річної школи № 6 на Білополівці, навчалася у Глухівському

міському училищі № 15, Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.

У круговерті буденного життя пані Алла знайшла час і натхнення для творчості і вже багато років займається вишивкою хрестиком та бісером картин, елементів декору, одягу. Її роботи – це не просто витвори мистецтва, а справжні історії, сповнені емоцій, терпіння та душевного тепла. Кожен стібок, кожна намистинка – це результат багатогодинної праці, уваги, любові до деталей, до цього ремесла. У текстах, кольорах і сюжетах, представлених на виставці робіт – внутрішній світ, думки, почуття і переживання пані Алли.

Роботи майстрині вирізняються витонченістю, відображають глибоке ро-

Афіша до авторської виставки Алли Тітової «Спогади мого натхнення»

зуміння традицій, поєднаних з сучасними техніками.

На виставці були представлені вишиті хрестиком і бісером роботи (усього близько 60-ти експонатів). Наповнені символікою, візерунками, вони нагадують про невичерпний талант українських жінок, їхню здатність надихати і творити. У тисячах вишитих стібків і хрестиків, у сотнях мерехт- ➔

← ливих бісерин, у кожній текстурі, кольорі, сюжеті майстрині – своя історія. Історія, де живуть почуття, спогади і мрії, де гармонія мистецтва поєднана із жіночою душею.

Виставка пані Алли «Спогади мого натхнення» – це ще один крок до визнання та популяризації української народної творчості, де сучасні мотиви і образи вплітаються у давні техніки.

А вже 14 квітня 2025 року виставкова зала Національного заповідника «Глухів» презентувала виставку вітальних листівок «З надією в серці». В її експозиції представлені фотолистівки сумчанина Олександра Сагалаєва та його учнів: О. Бельського, А. Гавриленко, О. Гавриленка, П. Кіяшко, Т. Полозової, Н. Некрасової, Є. Шумакової, Н. Семенченко.

Олександр Сагалаєв уже понад 40 років займається фотосправою. Саме таку назву – «40» – мала його персональна фотовиставка, яка у 2019 р. вже проходила у стінах Заповідника.

Народився Олександр у Сумах, де закінчив школу та Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка. Його знайомство з фотографією розпочалося в 10-річному віці. Самостійно вивчав фотопроцеси, опановував технічні питання фотозйомки. Він упродовж 1990–1996 рр. працював керівником дитячої фотостудії в Сумському міському палаці для дітей та юнацтва, з 1998 р. є приватним підприємцем у галузі «Надання фотопослуг населенню». У теперішній час Олександр – віце-президент Сумської обласної організації фотоклубу «Позитив», активний учасник фотопленерів, наставник студентів-фотографів Сумського центру дизайну та сфери послуг, з 2024 р. – засновник та керівник навчального закладу «Фотошкола Олександра Сагалаєва».

Активний учасник фотопленерів та фотовиставок на Сумщині, Олександр відомий своїм унікальним баченням світу крізь об'єктив. Зараз не менш важливою частиною його буття є викладацька діяльність: у власному одному-єдиному закладі митець виховує нове

Алла Тітова. «Вночі» (вишивка, хрестик)

Алла Тітова. «Спостерігач» (вишивка, хрестик)

Олександр Сагалаєв – засновник та керівник «Фотошколи О. Сагалаєва»

Фотомікс робіт, представлених на виставці листівок «З надією в серці»

покоління фотографів.

Фотороботи, які експонувалися у Заповіднику на виставці «З надією в серці», незважаючи на свій невеличкий розмір звичайної поштової листівки, демонстрували спадкоємність натхнення і викликали жвавий інтерес у глядачів. Це – емоційна подорож людей, об'єднаних любов'ю до життя.

Колектив Національного заповідника «Глухів» щиро радіє тісній співпраці з митцями і мисткинями Сумщини і запрошує їх для реалізації спільних творчих проєктів.

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Ідентифікатор медіа R 30-02700 у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено у науково-дослідному відділі Заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Дата виходу 26.06.2025 р.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА
Надія МІРОШНИЧЕНКО
Людмила АРТЕМОВА
Неля ПІНЧУК
Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО